

Pomen nove ureditve našega sporta

Odluk Visokega Komisarja o športnem redu v naši pokrajini (glej »Jutro« z dne 25. I. m.) kaže, da se je tudi v tem odseku slovenskemu življenju v polni meri odredil važen položaj v vodstvu in v izvajanju. Slovenski šport bodo vodili slovenski vodniki, kakor je bilo to že v preteklosti, vodniki, ki so dali že zgovoren dokaz o svojih sposobnostih s tem, da so na popolno zadovoljstvo vodili krajevne organizacije in dosegli značilne tehnične uspehe. CONI ne bo posegal vmes in tudi ne bo posegati vmes, razen kadar bo v to poklican kot najvišji organ za tehnično stran.

CONI je zagotovil v sporazumu z Visokim Komisarjem potrebna sredstva, da se dela lahko nadaljuje v istem tempu kakor doslej. Preskrbel bo tudi v bodoče vsa potrebna sredstva. Vsi moramo delati za našo mladino, za blagor ljudstva in blagobitje prelepe dežele. Imenovanje vodilnih osebnosti naj nikogar ne preseneča, saj je izvršeno na tak način, da se da našim organizacijam čim najširša možnost, ustvariti si tak notranji ustroj, da bo dajal čim boljše rezultate. Zato moramo biti pripravljene, dati vsako podlago športu, kakor to dela CONI, ter poslušati naše voditelje, kajti samo z delavnim življenjem le lahko dosega napredek, v športu pa je treba vedno napredovati in nikoli ne zaostajati.

Za to delavnost od naših športnih delavcev v Ljubljanski pokrajini nihče ne zahteva prispevka, zaobljub ali kakršnih koli izjav. V športu se dela vse s sončno jasnostjo.

Odluk Visokega Komisarja ne vsebuje nikakršne izjeme v športni aktivnosti naše pokrajine. Dovoljenja za športno udeleževanje bo izdal Pokrajinski odbor CONI (tako se imenuje na novem Slovenski športna zveza, ki bo ohranila v polnem obsevu svoje dedščino voditelje). Odbor bo deloval preko svojih zvez in športnih komisarijev, tako da bo organizacija popolna in bo lahko odlično delovala. Ta odluk pomeni veliko ugodnost za naše športno življenje, ki nam želimo, da bi bilo takisto tudi v bodoče, kakor je bilo v preteklosti.

Cornelio di Marzio v Ljubljani

Ljubljana, 25. februarja. V zvezi z odredbo Visokega Komisarja, s katero se ustanavlja Zveza svobodnih poklicev in umetnikov, je prisel v Ljubljano predsednik Konfederacije svobodnih poklicev in umetnikov, nacionalni svetnik Cornelio di Marzio. Bil je v vladni palači in se je zahvalil Visokemu Komisarju za delo, ki ga je opravil v korist organizacij. Nato je bilo predloženih nekaj vprašanj, ki se tičejo zveze in njenega delovanja. Pozneje so se zbrali pri nacionalnem svetniku di Marziju novinarji in pripadniki drugih svobodnih poklicev iz Ljubljane, ki so mu izrazili svoje zadovoljstvo sprčo ustanovitve zveze in ukrepov, ki so bili izdani v korist organizacij prizadetih panog. Ob tej priliki so odposlali posebno brzojavko ministrom Ricciju, Pavoliniju, Bottaliju in Grandiju.

Opozorilo železničarjem

Ljubljana, 25. februarja. Tiskovni urad Visokega Komisariata oblašča: Opozorilo se vse železniški nameščenci raznih ustanov in uradov v Ljubljani, da so bila izdana vsem kontrolnim stražam natančna navodila, tako da bodo imeli pred seboj, če se izkažejo za osebni dokumenti in bodo lahko nastopili službo. Vsi nameščenci, ki se ne bodo dne 26. t. m. prijavili na svojih službenih mestih, bodo opušteni.

Komisar za občino Vinico

Visoki komisar je z odlokom z dne 26. t. m. 1942-XX razpustil redno občinsko upravo na Vinici ob Kolpi ter imenoval g. Josipa Maliča za izrednega komisarja občine.

Veleposlanik Guariglia pri papežu

Vatikansko mesto, 26. febr. Papež je danes ob 10. sprejel v svečani avdienci novega italijanskega veleposlanika pri sveti stolici Raffaela Guariglia, ki mu je izročil svoja poverljiva pisma.

Sestanek medministrskega odbora za prehrano

Rim, 26. febr. s. Pod Ducejevim predsedstvom se je v Beneški palači sestel medministrski odbor za koordinacijo oskrbe, porazdelitve živil in cen. Sestanek, ki se je začel ob 17. uri, se je zaključil ob 20. uri in se bo nadaljeval danes ob 17. uri.

Gospodarsko sodelovanje Italije in Hrvaške

Zagreb, 26. febr. s. Minister za trgovino, industrijo in obrt dr. Toth je podal v saboru dolgo poročilo o delovanju njegovega ministristva, v katerem je med drugim poudaril, da bo v okviru nove Evrope in novega reda imela vsaka država na gospodarskem področju le ono vrednost, ki si jo bo znala pridobiti s svojim delom in proizvodnjo zase in za evropsko skupnost. Italija in Hrvaška čutita danes potrebo, da razširita medsebojne trgovinske odnose. Italijansko gospodarstvo si želi s tem zagotoviti zadostne množine surovin in najpotrebnejših proizvodov. Hrvaška pa se na drugi strani nujno zanima za gospodarsko sodelovanje z Italijo, ker bo lahko samo z njim ustvarila osnovo svoje politične neodvisnosti. Za ureditev gospodarskega sodelovanja med Italijo in Hrvaško je bila imenovana posebna stalna mešana komisija, katere delo je bilo že doslej zelo uspešno in koristno za obe strani. Zavezniki odnosi, zemljepisna bližina in medsebojno gospodarsko dopolnjevanje med obema državama ustvarjata največje možnosti za bodoči gospodarski razvoj. Italijansko-hrvaško prijateljsko delo je obenem varno jamstvo, da bo sodelovanje tudi v širšem evropskem gospodarskem okviru še bolj tesno in plodno.

Budimpešta, 26. febr. s. Prihodnje dni prispe v Budimpešto italijansko odposlanstvo, ki bo nadaljevalo in zaključilo pogajanja, začeta nedavno v Rimu in v Fiumu glede madžarskega svobodnega pasu v fliški luki.

Gospodarstvo

Odlična publikacija o ljubljanskem velesejmu

Ze pred dnevi smo poročali, da je Visoki komisar sprejel fašista Rodriguezu in Nicotero, ki sta mu izročila posebno številno revijo o ljubljanskem velesejmu, ki je bila pravkar dotiskana. Revija je izdal ljubljanski velesej, uredil pa jo je Alessandro Nicotero.

Tako obsežnega in lepega pregleda o ljubljanskem velesejmu doslej še nismo imeli. Revija je v celoti tiskana na umetniškem papirju in je opremljena s številnimi, krasno izdelanimi slikami, od katerih so mnoge preko cele strani velikega formata. Na uvodnih straneh prinaša revija krasne slike Veličanstva Kralja in Cesarja, Duceja in Visokega komisarja za Ljubljansko pokrajino.

Uvodne besede grofa Volpija

Uvodne besede je napisal grof Volpi di Misurata, predsednik Industrijske konfederacije. Grof Volpi pozdravlja v imenu Fašistične konfederacije italijanskih industrijcev ta prvi velesej v italijanski Ljubljani, na katerem je sodelovala inoustrija v obsežni meri, seznanjajoč nove italijanske podanike s svojo zmogljivostjo in svojimi zmognostmi. Italija je kot vesela hkratu tudi velika industrijska dežela. Industrija Italije je še mlada ter v razvoju, toda je že mogočna in gibčna, vredna imperialne države, predvsem pa ima v sebi vse kalj in sestavine za nadaljnji razvoj. V sedanjih obliki je rezultat kompleksnega razvoja, pri čemer niso sodelovali le gospodarski činielci, temveč tudi politični in socialni. Po statističnih podatkih je v Italiji 150.278 čisto industrijskih tvrdk s 3.6 milijoni uslužbenecv in 769.000 obrtnih obratovalnic. Če upoštevamo vse tiste, ki so v odvisnosti od industrijskega dela, in nameščence državnih podjetij, lahko cenimo, da je v industriji trajno zaposlenih okrog 6 milijonov oseb in da živi od industrije v Italiji skupaj z rodbinskimi člani najmanj 13 milijonov ljudi. Glavnica, investirana v industrijo pa se cent na 120 milijard lir. Pri skupnem italijanskem izvozu je delež industrije dosegel že 30 odstotkov. Sedaj je vse prizadovoljeno usmerjeno k gospodarski samozadovoljivosti. Zato si industrija prizadeva do skrajnosti povečati proizvodnjo surovin in deželj sam in se izpopolnjuje v vseh svojih napravah, z namenom, da nadomesti, kjer je mogoče, uvoz končnih izdelkov in polizdelkov z uvozom surovin. V italijanskem industrijskem ozračju ne živi oba glavna sodelavca produkcijske bitke, podjetnik in delavec, v dveh ločenih svetovih, da bi se srečala in včasih tudi spopadla na tašgenti gospodarskega interesa, pač pa sta prežeta z zavestjo skupnih idealov in skupnih dolžnosti, medsebojnega spoštovanja vrednot in sposobnosti. Krepka v svoji gnotni in duhovni strukturi, se pripravljata italijanska industrija na velika vprašanja bodočnosti, da na ta način okrepi Italijo in vse pod njeno oblast doše kraje, vse to pa v okviru novega gospodarskega reda, ki se v Evropi vprav ustvarja.

Naslednji članek prikazuje postanek in razvoj ljubljanskega velesejma s posebnim ozirom na velik napredek, ki je bil dosežen lani, ki so bili s podporo fašistične vlade postavljene novi paviljoni in ko je na podlagi smernic, ki jih je zahteval Visoki komisar Eksc. Emilio Grazioli, prireditve rodila odlične sadove tako gloce številna razstavljalcev kakor številna obiskovalcev, ki je znašalo okrog 120.000. S pretvoritvijo v javnopravno ustanovo bo ljubljanski velesej v bodoče lahko prevzel še važnejše naloge in bo še bolj poglobil gospodarske stike med Ljubljansko pokrajino in ostalo Kraljevino.

Italija v Ljubljani

Naslednji članek obširno opisuje otvoritev lanskega ljubljanskega velesejma, nato pa sledi članek Alessandra Nicotero o Italiji v Ljubljani. Pisec med drugim ugotavlja, da je Kranjska, stisnjena bolj kakor katerakoli druga dežela med dva svetova, med nemškega in latinskega, živeča v območju obeh velikih tisočletnih civilizacij. Od obeh je zbrala bogato žetev dobrin in jih notranje povežala, tako da povsod naletiš nanje. Njena lastna kulturna žetev je bogata, tako da je Ljubljana nanjo po pravici ponosna. Sredi dokajšnjega blagostanja, ki ga redita vztrajnost in odlična volja, cvetajo vede in umetnosti, ki se jim posveča izdaten odstotek prebivalstva. Pisec nadalje navaja kulturne stikove, lani pa se je zopet dvignil na 12 milijonov ton in se je bistveno približal normalnemu pridelku v višini 15 milijonov ton. Dobra je bila letina sladkorne pese, ki bo omogočila kritje racionalnih količin. Francija pa ima še znatne možnosti za povečanje kmetijske proizvodnje in bi lahko še v druge države izvažala živila. Francosko kmetijstvo je po večini ekstenzivno in se ukvarja z obdelovanjem razpoložljivih in neizkoriščenih površin na 5 do 6 milijonov hektarjev. Težkoče so v tem, da milijoni hektarjev, ki so obdelovane, je na deželj premalo ljudi za obdelovanje. To vprašanje pa se da rešiti z mehanizacijo in vprašanje pa se da rešiti z mehanizacijo kmetijskih proizvodov. Francoska vlada sedaj proučuje možnosti za rešitev tega vprašanja v sodelovanju z nemškimi okupacijskimi oblastmi. Tako je sedaj v teku velika akcija za propagando umetnih gnojil, selekcioniranega semena in za gradnjo silov. Nemčija bo v kratkem poslala v Francijo 100.000 ton prvovrstnega semenkega krompirja.

Gospodarske vesti

Ustanovitev tvornice bakrene galice na Hrvaškem. Ker na Hrvaškem ni nabene tvornice za bakreno galico bo po zagrebških vesteh v Rumi ustanovila tako tvornico z mesečno proizvodnjo 500 metrcskih stotov. Tvornico bodo ustanovili tamonjži Nemci.

Nemški državni dolg ob koncu lanskega leta. Nemško državno finančno ministristvo objavlja, da je znašal ob koncu lanskega leta fundiran državni dolg 64.2 milijarde mark (ob koncu septembra 58.1). letiči državni dolg pa 60.6 milijarde mark (52.7). Skupaj je znašal torej državni dolg ob koncu leta 124.8 milijarde mark nastoti 110.8 ob koncu septembra istega leta.

Pospeševanje brezgotovinskega pr'meta na Hrvaškem. V začetku letošnjega leta je hrvaška Početna hranilnica ukrala pristojbine za virmanski promet, obenem pa je zvišala pristojbine za plačila v gotovini. Ta ukrep je že v prvem mesecu pokazal ugodne rezultate.

Zboljšanje prehrane v Franciji. V prvem letu po izkubljeni vojni je imela Francija velike težkoče glede prehrane, ker so vojni dogodki povzročili znatno zmanjšanje kmetijskega pridelka. Lanska letina pa je zopet v glavnem dosegla normalen obseg, s čimer je zagotovljena prehrana francoskega prebivalstva. Sedaj objavljajo zanimive podatke o lanskem pridelku v primeri s prejšnjim letom, ki kažejo naslednjo sliko. Medtem ko je znašala letina pšenice v letu 1940. le okrog 50 milijonov metrcskih stotov, se je lani dvignila na 65 do 70 milijonov stotov. V normalnih letih je dosegla največ 75 do 80 milijonov stotov. Tudi pridelek ostalih vrst žita se je v enaki meri dvignil. Pridelk krompirja je dosegel v letu 1940. komaj 8 milijonov

ke prejšnjih stoletij, kakor tudi gospodarske stike, ki jih posebno poudarja za Vajvasor. V 18. stoletju je vpliv italijanske kulture v slovenskih krajih dosegel vsek. Se druge podrobnosti navaja, da odpre čitatelju pogled v bodočnost in opravič nazočnost Italije v pokrajini, v kateri vsi drugi vplivi niso na mestu. Na gospodarskem področju se poraja možnost nadvse koristnega sodelovanja, čigar koristi se bodo naglo pokazale tudi na političnem polju. Na koncu poudarja, da je Italija dežela, v čije duhovnem ozračju so se skozi vso zgodovino vedno zadušila barbarstva, vse reformatorne predanosti, vse nevednosti in nezmernosti in vsi histerizmi ideološke narave. Zato je Italija ustregla vsakemu stalnemu ravnovesju in širila čut zdravega civilnega sožitja in medsebojnega kišanskega razumevanja. V današnji veliki dobi hoče Italija vnovič uveljaviti pevo svoje tradicije in svoje naloge, da bo velika dobrotljiva in matj tistih tradicij, ki od cesarskega Rima preko doževih Benetk in plemenite Firence vodijo do Mussolinijeve Rima.

Gospodarstvo Ljubljanske pokrajine

Zanimivi so podatki, ki jih navaja v naslednji razpravi generalni tajnik zbornice za trgovino in industrijo Ivan M'horie o gospodarstvu naše pokrajine. Ljubljanska pokrajina je pokrajina malih kmetij in drobnih gozdnih posestnikov. 66,7% kmetij obsega manj kakor 6 hektarjev, 30,6% pa manj kakor 2 ha. Od celotne gozdne posesti pripada 151.700 ha gozlov, 49.200 malim posestnikom in le 211 gozdnih posestev ima nad 50 ha gozdov. Oč prebivalstva pokrajine pripada 51% kmetijskemu stanu, 22% je zaposlenih v obrti in industriji, 16% v trgovini in denarstvu, 7% pripada uradnistvu, 4% pa predstavlja svoobodne poklice. Glavna industrijska in obrta delavnost Ljubljanske pokrajine je pridelovanje lesa. Preko 1/3 letnega prirastka, ki se ceni 545.000 m³, se izvaja preko mej Ljubljanske pokrajine. Ručno bogastvo ni znatno. Prodnika premoaga bo šel po razširjenju naprav s težavo krita potrebe industrije in železnice v pokrajini. Poog premoaga se pridobiva še kremenepesek za steklarne, nekaj barita in sivga marmorja. Elektrifikacija še ni dovolj razvita. Ljubljana, ki potroši okrog 18 milijonov kilovatih ur na leto, je še navezana na dobavo toka iz inozemstva. Razpoložljive vodne sile se cenijo na skoro 21.000 konjskih sil, od tega pa je izkoriščenih komaj 4250 konjskih sil ali 21%. Treba uvodno sile na Ljubljani in Krki zaeti in izkoristiti ter nove hidrocentrale povežati z obstoječimi premoagovniki in racionalno enoto za gospodarsko in električno energijo. Glede na gorski značaj pokrajine bo elektrifikacija tudi za železnice posebnega pomena. Industrijski podjetji je v Ljubljanski pokr'itvi 143, od tega 91 v Ljubljani in okolici. Poleg lesne industrije je najmočnejše zastopana živilska industrija (23 obratov) in tekstilna industrija (21). Razen industrijskih podjetij je 3446 trgovskih tvrdk, 1599 gostinskih podjetij in 5513 obrtniških obratov. Med izvoznimi predmeti ljubljanske pokrajine je poleg esna omeniti rotacijski, tiskarski in ovonji papir, izdelke usnjarske industrije, usnjegaleranterije, drobne kovinske izdelke in em. balaza, klij, umetna gnojila in aluminijeve polfabrikate, razna semena, suhe gobe, zdravilna zelišča, eterična olja ter gozdne sadrove. Od živil pa prihajata trenutno v peštev sveže in kisto zelje ter fiol, medtem ko smo prej izvažali tudi dokaj živine in mesnih proizvodov. Za povzdigjo živilo, reje bo treba rešiti vprašanje melioracije kraških travnikov in pašnikov ter racionalne obdelave Ljubljanske barja. Na ta način bomo lahko dobili okrog 30.000 ha zemljišča za kulturo, kar bo omogočilo, da se gospodarstvo pokrajine uravnovesi.

Revija obsega še mnogo drugega zanimivega gradiva, med katerim navajamo članek Emilia Marcuzia pod naslovom »Ljubljana, Jadran in Donavas, članek Maria Muzzarina o italijanskem poljedelstvu, popis bank in zavarovalnic v Italiji, ki ga je napisal Giambattisti Ferrario in druge razprave, tako o fašističnem obrtništvu in o obrtništvu Ljubljanske pokrajine. Drugi del revije pa opisuje posamezne razstave na lanskem ljubljanskem velesejmu s številnimi slikami o posameznih podjetjih, ki so razstavila na velesejmu, in opis razstave po strokah.

Revija obsega še mnogo drugega zanimivega gradiva, med katerim navajamo članek Emilia Marcuzia pod naslovom »Ljubljana, Jadran in Donavas, članek Maria Muzzarina o italijanskem poljedelstvu, popis bank in zavarovalnic v Italiji, ki ga je napisal Giambattisti Ferrario in druge razprave, tako o fašističnem obrtništvu in o obrtništvu Ljubljanske pokrajine. Drugi del revije pa opisuje posamezne razstave na lanskem ljubljanskem velesejmu s številnimi slikami o posameznih podjetjih, ki so razstavila na velesejmu, in opis razstave po strokah.

Revija obsega še mnogo drugega zanimivega gradiva, med katerim navajamo članek Emilia Marcuzia pod naslovom »Ljubljana, Jadran in Donavas, članek Maria Muzzarina o italijanskem poljedelstvu, popis bank in zavarovalnic v Italiji, ki ga je napisal Giambattisti Ferrario in druge razprave, tako o fašističnem obrtništvu in o obrtništvu Ljubljanske pokrajine. Drugi del revije pa opisuje posamezne razstave na lanskem ljubljanskem velesejmu s številnimi slikami o posameznih podjetjih, ki so razstavila na velesejmu, in opis razstave po strokah.

Revija obsega še mnogo drugega zanimivega gradiva, med katerim navajamo članek Emilia Marcuzia pod naslovom »Ljubljana, Jadran in Donavas, članek Maria Muzzarina o italijanskem poljedelstvu, popis bank in zavarovalnic v Italiji, ki ga je napisal Giambattisti Ferrario in druge razprave, tako o fašističnem obrtništvu in o obrtništvu Ljubljanske pokrajine. Drugi del revije pa opisuje posamezne razstave na lanskem ljubljanskem velesejmu s številnimi slikami o posameznih podjetjih, ki so razstavila na velesejmu, in opis razstave po strokah.

Kronika

General Hugo de Carolis odlikovan z nemškimi viteškimi križcem. Hitler je z viteškimi križcem železnega križa odlikoval italijanskega generala Huga de Carolisa, ki se je posebno odlikoval v obrambnih bojih na vzhodni fronti. Ko je njegova divizija bila v najhujšem ognju sovjetskega orožja, je general šel sam v prednje vrste in vodil napad. Njegov junaki vzgled je tako vplival na čete, da je napad uspel, toda med bojem je general de Carolis junakiško padel.

Oče španskega vojde je umrl. Pretelki ponedeljek jutraj je umrl v Madridu v starosti 88 let oče sedanega španskega državnega vojde, bivši generalni intendant španske mornarice Nikolaj Franco Salgado. Truplo so položili na mrtvaški oltar v rezidenci generalisima Franca, v El Prado.

Dve žrtvi vojne. Pred dnevi je umrl na dobljenih ranah pri operacijah na bojišču vojak avtokolone Danilo Michele iz Rifemberka. Iz Ljubezni; do domovine, piše »Gazzettino«, se je prostovoljno javil k vojakom. — Na poslednjih hude rane je umrl Josip Figel iz Gorizije. Pokojni se je živahno udeleževal v mladinskih organizacijah in je bil zavadi svojega odkritega značaja spleta spoznavan. Naj v miru počivati!

25 julijev rešil življenje. Kakšno se zgodi, da bi kak človek daroval 25 bolnikom svojo kri v njih s tem rešil skoraj sigurne smrti. Za to je treba fizičnega zdravlja, zdrave krvi in velikega človekoljubja. Živ vzgled takega moža je 35letni Jožef Cian iz Gorizije. On se po pravici krivil življenje 25 ljudem. Gotovo pa ima Cian prvenstvo v tem, da so mu 25krat vzeli kri v komaj dobrih dveh letih.

Srednješolski so priredili umetnostno razstavo. V »Bottega d'arte« v Gorziji so priredili dijaki odtonde klasične gimnazije »Vittorio Emanuele III« zanimivo razstavo svojih slikarskih izdelkov. Med razstavljenimi deli so tudi nekateri poskusi kiparskega in risarskega značaja in izbrane fotografije z umetniškimi motivi. Razstava je že pred otvoritvijo vzbudila v javnosti široko zanimanje.

Smrt znanega arheologa. V Rimu je nagloma umrl tulli v inozemstvu znani arheolog prof. Alberto Tulli, inspektor gregorianskega egiptovskega muzeja v Vatikanu.

Velika eksplozija v Marsellu. V ponedeljek je nastala v plinski centrali v Marsellu silna eksplozija. Kakor povedo do sedanja poročila, je 14 mrtvih, 30 nevarno ranjenih, laže poškodovanih pa je mnogo drugih oseb. Posamezne žrtve še rešujejo izpod ruševin in se bo njež število verjetno še povečalo, ker pogrešajo še precej delavcev planarne. Eksplozija je nastala v glavnem posloppju. Silen zračni pritisk je razrušil celotno posloppje, v krogu več sto metrov naokoli pa so popokale posamezna stena in neštete šipe. Gasilci so bili zelo naglo na mestu in so preprečili, da bi požar zajel veliki gazometer. Znatel del mesta je po eksploziji brez plinske oskrbe.

160.000 Bolgarov se želi naseliti v Traciji. Sofijski listi poročajo, da se je doslej prijavilo 160.000 Bolgarov, ki se želijo naseliti v Traciji. Po dolobah zakona od lanske jeseni, se v prvi vrsti upoštevajo begunci, ki so morali po prvi svetovni vojni zapustiti svoje domove v Traciji. V drugi vrsti se vpoštevajo kmetje iz gosto naseleljenih bolgarskih pokrajinj. Najprej bodo oddana zemljišča na področju mel rekama Struma in Mesta, od koder so lani poseglniki števili Grki. Doslej je bolgarski naseljitveni urad izbral 30.000 prosilcev, ki bodo že letošnjo pomlad obdelali dodeljena zemljišča v Traciji.

Smrtna kazen. Nemški listi objavljajo, da je bil 19. februarja usmrčen bivši železniški uslužbenec Kurt Dier, ker ga je posebno sodišče v Minsku spoznalo za ljudskega škodljivca. Priznava, da je javno, ki so bili po pošti namenjani njegovim stanovskim tovarišem. — Pred posebnim sodiščem v Monakovem pa je komaj ušel smrti. kazni 25letni Roman Tauber iz Inomsta, ker je izvršil 32 vlovov v različne hišice v monakovski okolici in je nabral za 20.000 mark plena. Državni tožilec je predlagal smrtno kazen, senat pa je ugotovil, da obtoženec ni izkoristil vojnih prilik, in ga je obdodilo na 10 let ječe.

Traunvaj in avto sta trčila. Na via Tarabochia v Triestu sta trčila skupaj tovorni avto in tramvaj. Voznik tramvajja je naglo zavrl, toda zaradi velike brzine ni mogel preprečiti nesreče. Sunek je bil precej močan. K sreči se je hudo poškodoval na glavi le 21letni Giovanni Grando, drugim potnikom pa se ni zgodilo nič hujšega, kakor da so prestali mnogo strahu.

Francoski delavci za Nemčijo. Prijave francoskih delavcev za Nemčijo, ki se vsak dan množe. Tedensko odpeljejo iz Francije 4 posebni vlaki francoske delavce, ki se prostovoljno javljajo na delo v Nemčiji. Računajo, da je zdaj v Nemčiji zaposlenih okoli 160.000 francoskih delavcev, ne všteti ujetnikov. V Berlinu bo v kratkem ustanovljena centrala, ki bo vodila nadzor nad vseni francoskimi delavskimi organizacijami v Nemčiji. Prihranki, ki so jih doslej poslali delavci v domovino, so ogromni. Samo v januarju letošnjega leta so poslali svojem 31.400.000 frankov.

Ustanovitev nemške trgovinske zbornice v Zagrebu. V nedeljo je bila v Nemškem domu v Zagrebu ustanovljena skupščina nemške trgovinske zbornice za ozemlje Nezavisne države Hrvatske, ki bo imela svoj sedež v Zagrebu.

Tisot lir za tri steklenice olja. V okolici Brescija je razglasil neki milanski trgovec, da je voljan plačati tisoč lir za tri steklenice olja. Res so se našli trije prestoni ljudje, ki so prijatelje olja preskrbeli za to čeno tri steklenice dragocene tekočine. Velikodušno kupce jim je dal še petdeset lir napitnine. Kako hudo je bilo njih razočaranje, ko so kmalu po trgovčevem odhodu izvedeli, da so dobili za olje ponarejen tisočak in petdesetak.

Iz petega nadstropja je padla. V Via Canova v Trieste se je zgodila nenavadna nesreča. Poldruogo leto stara deklica Nivea Bronica, ki je bila bolna za noricami, se je v materini odsonosti splazila k oknu, zlezla na stolec in se tako nagnila skozi odprto okno, da je zgubila ravnovesje in padla na dvoišče. Nesrečnega otroka so takoj pobrali in spravili v bolnico. Dobil je težke notranje poškoibe in si je najbrž zvilov tudi kakšen ud, vendar je za sedaj ostal živ.

O stari zastavi bivše avstrilske vojne mornarice pripovedujejo nemški listi: Pri nedavnih pomorski bitki pri Rokavskem prelivu je bila udeležena tudi težka nemška križarka »Princ Evgens«. Ona je v nemški mornarici predstavljala nekdanje avstriljsko-ogrsko vojne mornarice. V morje je bila spuščena poleti 1938 v Kielu v ravnosti poslednjega poveljnika avstriljske vojne mornarice admirala Hortija, sedanega madžarskega državnega upravnika. Vsako leto ob spominskem dnevu bitke pri Skaccerratu, ko na nemških vojnih ladjah razohajajo nemško državno zastavo, plačola na križarki »Princ Evgens« na Hitlerjevo povelje nekdanja avstriljska vojna zastava.

Nov vodja madžarskega radia. Zaradi smrti izbravnega mesto komisaricega vojde madžarskega radia Kozme je bilo poverjeno vitezu Antonu Narayu za njegovega namestnika je bil imenovan dr. Bela Havel. Anton Naray je znan madžarski kompnist. — Od 26. t. m. bo vsak petek ob 18.15 budimpeštanski radio imel oddajo za Nemce.

Tudi v Rumuniji je usnje na karte. Rumunsko gospodarsko ministristvo je izdalo odredbo, po kateri je od 3. marca napuk in prodaja čevljev dovoljena samo na karte. Tudi večja popravila in templanet se ne smejo izvrševati brez nakazila. Izkaznice dobe le osebe, ki dokažejo, da imajo samo en par dobro ohranjenih čevljev.

Normandije ni bila žrtve sabotaže. Gasilski vodja v New Yorku je dal uradno izjavo, da je bilo naknadno ugotovljeno, da požar na veliki transoceanski ladji »Normandije« ni bil sabotažno dejanje.

IZ LJUBLJANE

Ze teden dni imamo južno vreme. Velike količine snega, ki je letos na debeho pokrli Ljubljano, kopne. Na vse strani se razliva velike mlake, da lahak čevljev ne vzdrži mokrote. Sneg na strehah ni nevaren samo zato, ker drči v manjših plazovih na ulico. Voda, ki teče iz talečnega se snega, pronica na strešno ogroddje in zidovje, kar je za stavbo zelo škodljivo. Kljub temu, da se je tako dvignila temperatura, se še ni stali led v žlebovih in odtočnih ceveh. S streh ne more voda dovoiti hitro odtekati in namaka zidovje. Zato tale s pomočjo vodne pare led v zledelelih ceveh in žlebovih, da se odtoki odmaše in se vada lahko steeka s strehe. — Kar traja neugodno deževno vreme, se ljudje rajši zadržujejo doma, kakor da bi zahajali po nepotrebnem na blatne ulice.

Nov grob. Po dolgi mučni boleznii je preminila dobra mati ga. Katarina Savnikova. Pogreb blage rajke bo v petek ob pol 15. iz kapelice sv. Marije na Zalah k Sv. Križu. Pokojni blag spomin, žalujočim svojemcema naše iskreno sožalje!

Slovenska masa zadušnica za pokojnim predsednikom Avgustom Praprotnikom bo v soboto 28. t. m. ob 9. v cerkvi Marijinega Oznanjenja. Vljudno vabljeno prijatelji in znanci.

Preloženi občni zbori. Strojnikji in kurjači, pozor! Za nedeljo napovedani občni zbor, ki naj bi se vršil ob 16. dopoldne v prostorih PDZ, je preložen za nedoločeni čas! O novonem sklicanju boste pravčasno obveščeni. — Poklicani soferji! Za nedeljo 1. t. m. sklicani občni zbori Skupine soferjev in popoldanski sestanek za druge soferski dom sta preložena za nedoločeni čas! — Opekarniškem delavstvu! Za nedeljo sklicani sestanek je preložen za nedoločeni čas!

23. FEBRUARJA PREMIERA VESELI TEATER

Premiera v »Veselim teatru« je preložena na jutri, t. j. v soboto ob 18.30. Na sporedu nov program Stev. 13. V mesajo bodo tri predstave ob 14.30, 16.30 in 18.30. Ker bo verjetno za naš novi program veliko zanimanje, si omlisite vstopnice že v predprodaji. Blagajna posluje v soboto od 10. do pol 13. in od 16. dalje, v nedeljo pa od 10. ure dalje do večera.

Koncert čelista Brunellija, ki bi se moral vršiti danes zvečer, je odpovedan. — Nesreče. 24letni delavec Anton Zupanc iz Dobrunj je na cesti padel s koleasa in si zlomil desnico. S patrono se je igral 16letni posestnikov sin Alfonz Avsec iz St. Ruperta. Nenadno mu je patrona v roki eksplozirala in ga ranila na leve nogi. Čeprav se zima že posiljava, še vedno zahteva svoje žrtve. Pri drsanju si je zlomil levico 9letni posestnikov sin Anton Predalič iz Grosupelj. 13letna Frančiška Erban, hčerka elektrotonterja iz Ljubljane, je morala v bolnišnico, ker ji je s strehe padla na glavo ledena sveča. Hudo si je poškodoval desno nogo 20letni delavec Jože Berdaj iz Stične, ko je padel na poledneli cesti. Ponesrečenci se zdravijo v splošni bolnišnici.

Iz Novega mesta

Apelacija zvišala Kajinu kazen. Na priziv državnega tožilca radi prenikozne odmerjene kazni, je apelacijsko sodišče zvišalo Ignaciju Kajinu iz Počkianca pri Vinici od novomeškega velikega senata odmerjeno robijo od 15 na 20 let. Kakor smo že poročali v našem listu, je Kajin 28. julija radi stalnih prepriov med svojo ženo in materjo dal svoji materi Katerini piti s strhinom zastrupljeno žganje, ki ga je slednja

Zemlja in plimovanje

V Pruski akademiji znanosti je imel prof. Albert Defant predavanje o »Plimamah in osekih zemlje, morja in ozračja«, v katerem je navedel dosedanja spoznanja o tem predmetu.

Sile, ki pri tem sodelujejo, so nam že približno znane: to so sredotežne in sredotežne sile, ki držijo naš planetni sestav v ravnotežju, tako da se posamezni planeti ne morejo razbežati vsak na svojo stran v vesoljnost, a se tudi ne morejo zrušiti v brezoblično kepo. To ravnotežje pa ne velja za vsako posamezno točko v planetnem sestavu, a tudi ne za vsako poudelno točko na naši zemlji. Sredotežne in sredotežne sile sledijo namreč različnim fizikalnim zakonom. Vedno ostaja neki ostanek sil in to so tiste sile, ki povzročajo plime in oseke. Zemlja se s tem, da se vrtil okrog svoje ose, giblje skozi ta sistem sil, ki postajajo na ta način, kakor pravimo, »periodične«.

Kako vplivajo vse te sile v podrobnem, je še vprašanje, ki ga bo morala rešiti bodočnost. Vplivajo pa na vsak način na vodovja, trdo zemljo in na ozračje, kajti zemlja ni tako otrdela, kakor si običajno predstavljamo, temveč je prožna in se silam »vdaja«. V sami zemeljski skorji so pri nekaterih lokacijah v globini 189 m ugotovili majhne razlike z grezali, neke odločne nihala iz naravne mirujoče lege, ki predstavljajo spremembe v težnosti in ki zavoljo svoje periodičnosti ne morejo

imeti nobenega drugega vzroka nego v tistih silah, ki ustvarjajo plime in oseke. Spremembe v teži kažejo vsak dan dva viska in dva minina, tako da res ne moremo dvomiti o istovetnosti tega pojava s pojavom morskih plim in oseke. Meritve na raznih mestih so z zamotanimi merilnimi pripravami dognale, da se trdna tla v rednih presledkih za celega pol metra dvigajo in nižajo. To so seveda mogli ugotoviti le z računi, kajti neposredno se to ne da opazovati, ker nimamo nobenih stalnih primerjalnih točk, kakršne imamo za morsko plimovanje.

Da pa ima tudi ozračje svoje plime in oseke, je domneval že Laplace. V novjšem času so to domnevo potrdili z ugotovitvijo, da se zračni tlak spreminja na vsakega pol dne, v Potsdamu so minimi za te spremembe n. pr. med 6. in 18. uro. Tudi ozračne plime potujejo tedaj z mesečnim okrog zemlje in od vzhoda proti zapadu. Toda ti zakoni plimovanja ne veljajo samo za površja, temveč posegajo globoko v vse plasti zemeljske notranjosti ter ustvarjajo v njej valovanja plim in oseke. Te plati niso enakovrstne, njih gostota je različna, zato nastopajo tu pojavi, ki morajo imeti izredno velik tektonski pomen. V najvišjih ozračnih plasteh vplivajo te sile spet na zemeljsko magnetosko polje, tako da v resnici ni nobenega fizikalnega pojava, ki bi bolj vsestransko učinkoval na zemljo nego plimovanje.

Enostanični organizmi

Nekod smo se učili, da so enostanična bitja najprimitivnejša organizirana izmed vseh. Znanost je že davno slutila, da bo s to stvarjo malo drugače. Pred časom so n. pr. ugotovili, kako velike zahteve postavljajo bakterije, kar se tiče vitaminov v njihovi hrani. Zelo zanimiv prispevek k temu vprašanju je dal madžarski biolog dr. Jožef Gelei, ki se je podrobneje bavil s čudovitimi morfološkim bogastvom enostaničnih bitij.

Njegove raziskave so veljale v prvi vrsti nad vse raznovrstnemu sistemu ogrodnih »vlakenc« v praživalcih, ki so znane pod imenom papučice. Ta živalca, ki jo je videti le pod mikroskopom, je že pred nedavnim povzročila mnogo debat v krogu živalskih psihologov, ki so raziskovali njeno »dusevnost«. Poligonalni sistem nitk v zunanji mrežici papučice kaže očito morfološko zaključenost. Kakšen je nje biološki pomen? Gelei navaja osem funkcij, ki jih ima ta sistem, med drugim n. pr. to, da sodeluje pri ustvarjanju majh-

nih vodnih vrtnic, ki prinašajo živali plen v usta. Druge strukture rabijo spet za to, da spodbujajo organizem k tvorbi novih organov, organelov, psevdopodijev, kakor jih imenuje znanost in ki rabijo živalci pred vsem za gibanje. To spodbujanje se dogaja preko krajevno vezanih, točno naravnanih in hitrih prevodnikov dražljajev, ki bi jih lahko primerjali z našimi živčnimi vodi. Protoplazma sama na sebi, ki je podstat vsakega življenja, je nesposobna za takšna dela. Papučice so torej enotna, a vendar izredno diferencirana bitja. Prof. Gelei meni, da bi morali neke predsodke o enostaničnih bitjih kratkotalo opustiti. Po njegovem mnenju so enostanična bitja dosti višje organizirana nego n. pr. takšna mnogostanična bitja, kakršne so spužve. V enostanična bitja je narava položila vse svoje mojstrstvo in nobena stanica kakšne višje živali se ne more meriti s stanico enostaničnih bitij.

Kaj bomo izbrali za setve na zelenjadnem vrtu

V strokovnih vprašanjih naj ne delajo zmede šušmarji!

Ze pred nekaj meseci so se začeli pojavljati v naših dnevnikih razni na videz »strokovni« članki in poročila o pridelovanju zelenjavi, pa tudi o sadjarskih vprašanjih. Mnogi teh člankov, ki so zvečine anonimni, dajejo ljudem povsem napačne nauke in navodila ali so pa tako površno napisani, da dobri stvari — če že ne škodujejo — pa vsaj nič ne koristijo. Takšno neodgovorno šušmarstvo dela dvojno škodo: zavaja v zmotno neupoučene bralce, ki ne ločijo zrnja od plev, po drugi strani pa jemlje tudi ugled resnim in vestnim strokovnim piscem. Zato ni čudno, da nastajajo zmešnjave v raznih vprašanjih, ki jih je komaj moč pojasniti, in se tudi že pravi strokovnjaki ostro pritožujejo. Zahteva, da se mora šušmarstvo napraviti konec, je gotovo upravičena. Zlasti je to potrebno, ker si v teh časih ljudje zares žele zanesljivega strokovnega pouka.

Ončan je n. pr. kmetijski svetnik g. ing. Gorlup zelo lepo predaval o prehranjevanju vrtnih rastlin in gnojenju. Tako drugi dan je pa neki dnevnik objavil poročilo o vsebini tega predavanja, ki pa je odkrilo tako čudovite »novosti«, da je tudi zdravim ljudem zastajala sapa. Poleg mnogih drugih se je sedaj posebno ostro zavzel zoper šušmarstvo g. M. Humek, predsednik SVD in po vsej naši deželi priznani strokovnjak. Šušmar je namreč nevaren človek: večkrat izpuli od bog ve kod nekaj dobrih misli in morda že znanih besed, potem pa ljudje sumijo: aha, to je napisal ta in ta, bo že držilo! Naj navedem za primer še članek, ki

opozarja ljudi, naj si takoj preskrbe semena za vrt. Ta članek so s istim besedilom zelo vidno objavili vsi naši dnevnik, zato so si ga ljudje zapomnili in se nanj sklicevali, ko so pri nekaterih strokovnjakih in tudi na uradnih mestih iskali pojasnila glede nabave zelenjadnih semen. Je pa očitno, da je ta članek napisal nek vseznalec, ki najbrž nima lastnih izkušenj, zna pa zgovorno pripovedovati, kar je površno poslušal pri drugih ljudeh. In s posebno avtoritativnostjo, tako rekoč uradno prodaja svojo modrost: opozarjamo, priporočamo, ponavljamo itd. Članek se odlikuje z netočnim in površnim besedilom. Med drugim n. pr. oznanja to-le: »Tako kot bo zemlja kopna, lahko na gredo vsadimo zgodnji grah, ker ne zmrzne. Najprej bomo nasadili nizki čudež iz Amerike«. Pisec bi pa bil moral povedati: mozgatega graha (in takšen je tudi čudež iz Amerike) ne smemo saditi na plano prezgodaj, ker v hladni zemlji slabo kali in gnije. Za prvo setev na plano je gotovo boljši okroglozrnat prvi sel (ekspres) ali pa saxa, ki ju priporočata tudi naš Zelenjadni izbor. Predvsem pa tega »ameriškega čudeža« nima sedaj Sever niti zrna naprodaj.

Kaj je piscu mar Zelenjadni izbor za naše kraje, ki ga je l. 1940. določila bivša banska uprava in ki ga je bila prehtela in odobrila posebna strokovna anketa! Hoče pač nekaj »svojege« povedati. Seveda hodi v teh časih, ko je težko dobiti dobra semena, sejali tudi sorte mimo Zelenjadnega izbora. Ni pa prav, če kdo niti ne omenja sort, ki jih priporočata naš

Zelenjadni izbor in ki se njihovo seme v trgovini še dobi, ampak z vidnim podudarkom pripoveduje o drugih sortah, tako da nepoučni sprejemajo te nauke kot poslednje in najbolj zanesljivo dognanje.

Pri paradizniških začenja pisec takole: »Skušali bomo priskrbiti za Ljubljano najbolj priporočljivo vrsto (prav: sorto) Stirling Castle... No, kdor bo pa to poskušal, ne bo vedel, komu se naj zahvali za ta prijazen nasvet, kajti pravega Stirling castle ne dobiš pri nas nikjer. Prijazni svetovalec, ki se mu ni treba podpisati, pa seveda niti z besedico ne črhne, da sta izvrstni paradizniškovi sorti n. pr. westlandia in radio, ki ju je nalašč za letošnje setve pripravilo Sadjarsko in vrtnarsko društvo! In takšnih pomankljivosti je še in še — kaj bi jih tu naševal! Pisu je bilo glavno, da fletno pripoveduje. Napravil je poklon našim časopisom

in na koncu jo je fletno zaokrožil še takole: »Berite članke v dnevnih pazljivost in stalno! Ravnanje se po navodilih, objavljenih v dnevnih, v Sadjarju in vrtnarju in drugih strokovnih časopisih!«

V imenu Sadjarskega in vrtnarskega društva naj kaj takoj povem: hvala za takšno priporočilo! Društvo se zaveda svoje odgovornosti in odklanja odločno vsako misel, da bi bilo kakor koli v zvezi z raznimi nezrelimi članki, ki jih objavljajo nepodpisani pisci.

Mislim — in tako zahtevajo še mnogi strokovne članke naj bi vsak pisec podpisal! Ljudje morajo vedeti, komu naj verjamejo. Če je pa kaj uradnih strokovnih navodil, naj bodo tudi ta posebej označena.

Inž. C. Jeglič, referent za vrtnarstvo in urednik »Sadjarja in vrtnarja«.

S Spodnje Štajerske

Novo uniformno bramborčev so se prvi pokazale preteklo nedeljo po celjskih ulicah. V veliki dvorani Nemškega doma se je celjska standarta spominjala 12. obletnice znanega narodnosocialističnega pobornika Horsta-Wessela, po katerem se imenuje druga nemška narodna himna. Standartni vodja Wolf je govoril o pokolnikih borbah v Berlinu.

Nezgode. Celjski Rieči križ je bil 20. in 21. t. in posebno močno zaposlen. Prepeljal je moral v bolnišnico vrsto ponesrečencev. Zelenčar Franc Koblenec je dobil hude opekline po obrazu, ker mu je puhnala para v glavo. V Slov. Konjicah je avto povzročil delavca Janeza Brišna kar ga poškovalo po nogah in obrazu. Celjski delavec Karel Senegačnik se je poškoval, ko je spravljal težak stroj iz delavnice. Delavec Franc Kumerca pa je padel pod vozček poljske železnice in je dobil hude poškode po vsem životu.

V Trbovljah je priredila policijska četa obhod v proslavo policijskega dne. V kinu pa je bil prirejen koncert in zvečer pestra zabava.

Mladinski godbeni zbor iz Grada, ki je že lani v maju prišel na Spodnje Štajersko, bo privedel 28. t. m. v Celju velik koncert. Celjski predstavniki pripravljajo mladinskemu zboru, ki se je nedavno vrnil s potovanja po Italiji, veliki sprejem.

Pouk o davčni vedi. Heimatbund priredi od 2. marca dalje tečaj o davčni vedi. Tečaj bodo obsegali po 20 ur in bo v njih podan vse potrebni pouk o sedanjih nemških davčnih, o davčnem pravu, bilancah in podobnem. Prijava sprejema izobraževalni urad v Mariboru.

Z Gorenjskega

Uradništvo na Gorenjskem. Nemški državni uradniški vodja Herman Neef je zaključil svoje dvodnevno nadzorovano potovanje po Gorenjskem. Kakor smo že poročali, se je v Radovljici, Kranju in Kamniku posvetoval z okroglinimi voditelji Narodno-socialistične stranke, z deželnimi svetniki in okroglinimi uradniškimi vodji. Poročali so mu o dosedanjem preurejanju uprave na Gorenjskem. Hermann Neef je zagotovil, da se bo stanje uradništva v bodočnosti izboljšalo. Predvsem se je zanimal za stanovanjsko vprašanje. Naglasil je, da morajo biti uradniki na Gorenjskem glavni poborniki za stranko. Vsak uradnik, naj bo član stranke ali ne, mora biti zaposlen v zvezah in ustanovah, ki so v okviru Narodno-socialistične stranke. Hermann Neef se je še nekaj časa zadržal na Plehu, pretekli četrtek pa se je vrnil v Nemčijo.

Peki se učijo peči črn kruh. Da bi presolali vsi gorenjski peki na izdelavo črnega kruha, je državna pekovska zveza pekovskih mojstrov v zvezi z državnim prehranjevalnim uradom izvedla predlozanje. Na Gorenjsko so poslali nekoga pekovskega mojstra iz Grada, Krušni vzorci, ki so jih po preteku enega tedna poslali na ogled vsi pekovski mojstri iz krajskega okraja, so pokazali, da je peka črnega kruha v krajskem okraju dobra. Kruh, ki ga mesijo gospodinjice same in ga neso potem v pekarno peč, je v mnogih primerih zelo slab. Gorenjski tehnik pravi: Ni samo v interesu pekovske obrti da se izenežijo krušne karte z onimi v rahu in da se ne izdaja namesto kruha več moke, marveč je to v interesu celotnega prehranjevalnega gospodarstva. — Predvidena so še nadaljnja predlozanja. V Kamniku se je pričel tečaj za lepjenje s kauritum Sledila bodo predlozanja za slikarsko obrt v pleskarski delavnici Martina Malija v Domžalah. Tam bo tudi tečaj za plinško topljenje. V Litiji bo tečaj za lepjenje s kauritum, sledili bodo še tečaj za obdelavo površine lesa v Kamniku in Litiji. Stalno se vrše tečaj za knjigovodstvo v Kamniku, Domžalah in Litiji.

V radovljiskem okraju je bilo pri 11 krajevnih skupinah prirejenih 21 kratkih kuharskih tečajev, ki se jih je skupno udeležilo 380 žen. — Te dni so v Radovljici odprli mestno knjigarno, kjer bodo v kratkem začeli knjige tudi posojati. — Umrla je v Radovljici 63letna ga. Vera Vengarjeva, žena znanega fotografa. Potrebna se je udeležila veliko število pogrebcev. — V Radovljici so zajeli dva nova izvirka ter z njima očjači vodovod, ki oskrbuje Bled in Gorje z dobro studenčico.

Vrsta nesreč. 30letni delavec Jurij Božičević pri »Inteksu« v Kranju je padel na betonskih tleh in si zlomil nogo. — V Radovljici je padla upokojena učiteljica Olga Stigova in si zlomila roko. Nadalje se je v Radovljici posrečila pri sankanju Minka Resmanova, trgovčeva hči. Hudo se je poškovala na nogi. — V Trzinu je na poledeneli cesti podla 42letna ga. Matilda Dolinarieva in si zlomila roko. — V Kamniku pa je padel na cesti 6letni kmečki sin Zibert in si zlomil levo nogo. Ponesrečenci so bili prepeljani na Golnik.

Kako je z divjadjo v evropskih loviščih?

Se mnogo bolj kakor našim lovcem in prijateljem prirode povzroča divjad v letošnji zimski skrbi lovcem v drugih, neprimerno večjih revirjih. V nemških listih čitamo, da lov v Evropi splošno nazaduje in je temu pojavu treba na vsak način poiskati vzroke, ki so lahko prav različni. Ali se res Evropa bolj in bolj ohlaja? Ali povzročajo propadanje raznovrstne divjadi nekatera umetna gnojila? Še več takih vprašanj bi lahko zastavili, toda zaenkrat pogledjmo, kakšno je sedanje stanje po Evropi.

Umetna gnojila in podnebje

Mnogo se v tej zvezi razpravlja o škodljivih posledicah umetnih gnojil. Tako so nekateri lovski strokovnjaki zatrjevali, da se to in ono umetno gnojilo uporablja v nepravem času in da se divjad zastupi, preden je zemlja požrla kemikalije. Načrtno izvršeni poizkusi vsega tega niso potrdili. Bržčas so posamezni vremenski pojavi bolj škodljivi kakor umetna gnojila. Nedvomno je to ugotovljeno pri upadanju števila zajcev. Ze ostri zimi predlanski in lani sta močno razredčili zajčji rod. Nato je lani nastopilo nenavadno vlažno poletje, ki je nesrečo še dopolnilo. Nasproti trditvam, da se Evropa polagoma ohlaja in da zavoljo tega izumira jerebičji rod, zagotavljajo lovski strokovnjaki, da je to bilo že pred 50 leti. To je ravno tako napačna domneva, kakor če sodimo, da izumirajo bresti ali kakšna druga lepa drevesa zato, ker se bo nad Evropo zgrnila nova ledena doba. Pri brestu ni izmiranja krivo podnebje, marveč kužno obolenje, ki ga povzroči neka gliva.

Divjad si sama opomore

Najsi upada število divjadi v Evropi, je treba vedno vedeti, da se manjša divjad vselej po nesrečnih letih izredno naglo povpravlja, čim se ji izboljšajo življenjski pogoji. In tako se tudi nemški lovski strokovnjaki tolažijo, da si bodo zajci in jerebice v bližnjih letih opomogli tako, kakor so si zadnji čas opomogli nemški fazani. Dosegli bodo nekdanje število in bodo ob enem krepki novi rodovi, kakršni so prišli tudi po časovnem propadanju divjadi pred pol stoletjem.

Rod svizcev na Koroškem

V zvezi s skrbmi za obnovo raznih rodov divjadi naj zabeležimo še naslednjo zanimivo vest s Koroškega: zdravnik dr. Pichler v Beljaku, znan kot skrben in spreten lovec, je sprejel pobudo grofa Welczka, da uredi na južnem pobočju beljaške Alpe farmo svizcev. Svizci ali mrmrotice so iz rodu vervec. Dolgi so kakega pol metra, visoki 15 cm, imajo 10 cm dolg rep in je njihovo krzno vredno lepe denarje. Toda svizci uspevajo le pod ugodnim podnebjem in v planinskih krajih, kjer bujno raste trava in kjer je dovolj vode. Znano je, da so številni svizci prebivali na Dobruču že v predzgodovinski dobi. Spilje na beljaški alpi so jim že v davni služile za bivališče. Planinski svizci bivajo poleti posamič ali v parih v svojih letnih skrivališčih, iz katerih vodi več rogov, dolgih 3 do 4 metre. V začetku poletja skoti samicca 2 do 4 mladiče. Ko pride jesen in je naraščaj že dorasel, se zakloplejo svizci kakih 10 metrov globoko v zemljo. Na koncu svojega skrivališča imajo prijazno urejeno zimsko taborišče, obloženo s senom in mahovjem. Vhod v skrivališča zamašijo s kamenjem, zemljo in senom. V takem zimskem taborišču prespijo zimo in jih šele aprilsko ali majsko sonce spet privabi na plan. Posamezne družine ali manjše skupine začnejo tedaj pridno iskati hrane, sočno travo in koreninice. Starejši izkušen samec stoji ob paši vedno na straži, bodi že na kakem štoru ali vzvišeni vzbočlini, od koder ima dovolj razgleda. Če se kolikčaj pojavi nevarnost, silovito zabrziga in že vsa družba bliskovito izginje v svoja zavetišča. Tako jim pridejo roparice le težko do živega.

Zajčji rod je upadel

V pogledu ljudske prehrane je lov važen samo v eni sami evropski državi, na Norveškem. Posebno v severnih norveških predelih je los tako številan, da so lani spravili na trg nič manj kakor 340.000 kg te divjadi. Tolikšna količina ni prišla na trg samo zaradi vojne, saj je posušena ali drugače konzervirana losovina na Norveškem že od davna ljudsko živilo, ki je posebno važno spričo redke naseljenosti norveške dežele. Na Nemškem kaj takega ni mogoče, ker se pač med 90 milijoni ves lovski plen zelo, zelo razredči. Poleg tega ovirajo prevoz sedanje vojne prometne težave. Po prostranih revirjih tudi še ni hladilnic, kjer bi se dale velike količine divjadične shraniti zlasti v toplih dneh. Lovci pa ugotavljajo splošen upadek. Kar je bilo zajcev ustrešljenih, so bili sicer prav čvrsti, toda številno jih je prišlo dosti manj pred puške, kakor druga leta.

Tudi jerebic je vedno manj

Tudi število jerebic upada. Gotovo je divja perjad močno trpela že lansko zimo, toda za čudo število fazanov ni upadlo. Nemški lovci so začeli uvažati francoske jerebice, zlasti one iz pariške okolice, da bi poživili jerebičji rod v nemških revirjih. Tuje gostje pa se zaenkrat še niso posebno izkazali. Vsekakor pa dovajanje sveže krvi dokazuje, da nemško lovstvo nikakor ni malobrižno. Vsestransko raziskujejo upadanje stanja manjših divjadi in med drugim na primer ugotavljajo, da je lovška literatura že pred desetletji zabeležila podobne pojave. Tako so bili pred 50 leti evropski lovci v velikih skrbah zaradi izumiranja jerebic. Kmalu potem pa se je jerebičji rod sam po sebi spet poživil in pomnožil.

List namesto ubite šipe na Steinerjevi krmilnici v Tičistanu

(Ob pogrebu kontrolorja Franca Steinerja 22. februarja.)

Marljivo ko čebela v sladki ulj prihaja semkaj, ščebetava tička. No, mimo več ne bo nikoli strčka, ki to je streho dal njegov ti žulj.

Odnese ga je veliki kragulj: brez kuča, brez traminca pa brez cvička počiva bled pod črno haljo gričca ta blagi mož, po sreču ves dragulj.

Meniški, plavčki, ščinki, čopke, kosti, sinice, tasčice, vsi gosti hosi, zdaj boste pletli gnezda, pletli stanice.

Ime dobrotnika ob jasni vesni mi vpletajte v veselo svoje pesni. Prijatelj vaš — to bil je Steiner Franca. A. T.—ski

Obnovite narečnino!

Te stvari se lahko samo fantazijsko dogledajo v obrih svojega nekdanjega stanja, a to pomeni, da so dobile tudi ob vsem razpoložljivem gradivu odseve tistega tvornega duha, ki jih je skušal dogledati. In ta tvorni duh nikdar ne gleda sam, marveč gleda skozi njegove oči tudi doba, ki mu je dala dober del misli, spoznanj, nazorov, idej, pogledov, zorni kot njegovega gledanja na življenje in zato tudi na preteklost. Zategadel se v vsakem zgodovinskem romanu uveljavlja bolj ali manj izrazito avtorjev svojski ali pa v družbi prevladujoči pogled na svet. Tolstojeva epopeja »Vojna in mir« je vsa prežeta s pisateljevo osebnostjo in z njegovim posebnim kritičnim gledanjem na zgodovino. V drugih, še manj objektivnih zgodovinskih romanih se dostikrat prenašajo na presojanje nekdanjih pojavov in oseb splošna merila avtorjevega časa in okolja, ki se samo v vnanjih, opisnih stvareh poslužujejo zgodovinskih rekvizitov, kakor igralci na odru klasične kulisarije. Absolutno objektivni zgodovinski roman je nemogoč, ker je že v vsakem pričevanju o pravkar življenem dogodku vedno kaj subjektivne primesi; vse, kar prihaja v dušo od zunaj, popriema nekaj n'ene barve, kakor hitro se izpremeni iz občutja v zavest in iz zavesti v misel.

Znani Flaubertov roman »Salammbô« navajajo kot primer tako imenovanega objektivnega zgodovinskega romana. Pisec je skrbno proučil vsu zgodovinsko literaturo o Kartagini: opazoval je na licu mesta neizpremenljive činitele lege in podnebja ter druge krajevne razmere, stremel je pri pisanju, kakor je sploh značilno za Flauberta po brezobnem, hladnem, nezainteresiranim pripovedovanju. Vzlic tolikemu trudu velja danes Flaubertov roman »Salammbô« za izrazito Flaubertovo obnovo kartaginske preteklosti, za roman, ki v svojih opisih

Kulturni pregled

Problematika zgodovinskega romana

Doba, v kateri doživljamo dogodke vekovitega pomena, kaže povečano zanimanje za zgodovinsko čtivo. V luči zašlih časov se pojavljajo razne nalike s sedanostjo, nastaja možnost primerjave in vsiljujejo se misli o obstoju neke zakonitosti v valovanju pojave dogodkov, skrajnih silnic, ki gibljejo posamezno dobo; vere v neko uravnoteženje sil v celotnem zgodovinskem dogajanju. Za globlje in smotnejše proučevanje zgodovine, za stik z velikimi deli zgodovinske vede, ima pozicijo in potrebno razpoložnost samo manjše število ljudi. Največ jih svojo radovednost za pojave in osebnosti preteklih časov nasiča s čitanjem zgodovinskih romanov.

Tudi zgodovinski romani imajo zanimivo problematiko. Ne bi je mogli izbrpati v okviru krajskega članka, zato naj se omejimo na nekatere poteze in posamezne opazke. Ni dvoma, da so se zgodovinski romani razvili iz epične pozicije, ki je sploh mati pripovedne proze in da so znameniti stari epiki, kakor — postavimo — »Iliada« in »Odiseja«, verzificirani zgodovinski romani, ki so človeku starega sveta nasitili podobno radovednost, kakor jo imajo bralci sodobnih zgodovinskih romanov. Ta sorodnost pa je bolj vnanja kakor notranja, ker vemo, da je imel človek starega časa drugačen odnos do preteklosti do časa, do tega, kar imenujemo zgodovinsko dogajanje. Antični epi niso bili samo umetniški opis preteklosti, marveč tudi peganive mitskega značaja, dela, ki so nastala iz verskih čustev in so bila človeku »starega veka« izvor mitoloških religioznih spoznanj. Današnji bralec zgodovinskih romanov ima v večji

ali manjši meri zgodovinski čut, ki ga niso imeli niti tedanji zgodovinarji-kronisti. Njegovo pojmovanje časa in zgodovinskih dogajanj pa je izrazito umstveno. Samo pod vplivom dobrega pripovednika dobiva tudi on rahlo sled nekoga mitosa, kakor je človeku starega časa ožarjal vsak pogled v preteklost.

Za razliko od zgodovinskega spisa poljudne in še bolj znanstvene oblike je zgodovinski roman (in sploh zgodovinska pripovedna proza) prvenstveno stvaritev domišljije in šele v drugi vrsti uporaba dognanih dejstev, podatkov, kronik in spomenikov. Ta razlika je čez mero jasna, vendar z njo nismo rekli, da bi mogel zgodovinski spis katere koli vrste nastati brez fantazije, ki veže med seboj posamezne sledove preteklosti. Na drugi strani pa ne more koležkati resen pisec zgodovinskih romanov ustvarjati brez uporabe nekaterih dejstev in doznanih zgodovinskega proučevanja. So romani, v katerih je fantazijski delež zelo obilen in so tudi taki, ki so po gradivu in celo po samem slogu blizu zgodovinskih knjigam, tako da čutimo na vsaki strani pisateljevo znanje.

Prav tu je najbolj občutljivi živec v problematiki zgodovinskega romana. Čitatelj se — prav kakor pri življenjskem romanu, ki je največkrat zgodovina neke osebnosti — po vsej pravici vprašuje, ali mu je pisatelj s svojimi opisi res odkril tisto dobo in njene določene pojave, ali pa ga samo zabava s svojo domišljijo ki se novsem samovoljno razmahuje v določenem času in okolju? Zgodovinski roman se ni niti do danes in se ne bo verjetno nikdar izmotal iz te zanke tako, da bi njegov poseg v

zgodovino odpravil vse dvome. Prav za prav je to naloga, ki ji ni kos — zlasti glede časovno oddaljene snovi — niti sama zgodovinska veda. Zato se tudi o nji oglašajo dvomiljenci in vprašujejo, ali je sploh mogoča prava znanost tam, kjer snov ne dopušča eksperimentov ali ne naslanja svojih spoznanj na matematično podlago, ki je enaka za vsake človeške možgane, ne glede na rase, narode in vere.

Taki dvomiljenci bodo seveda tudi ob najčistejši zgodovinski vodi ostali težni in sugetstija na »boljšega zgodovinskega pripovednika ne bo prisilila njihovih ust k uživaločnemu molku, ki se ves predaja iluziji fantazijsko-zgodovinskih podob. Pravimo iluziji. Toda fantazija in iluzija sta si sestri in brez te in one se sploh ni mogoče usmeriti ne v svetu naravnih pojavov in ne v človeških zadevah. Kdo ve, kje se meje resničnosti in iluzije? Zgodovinar in zlasti še zgodovinski romanopisec živita prav od te nuine in celo lepe negotovosti.

Zgodovinski roman je kakor vse, kar posname pesnik iz resničnega življenja in v sebi izoblikuje, predvsem in z vso nujnostjo pesnitev, ki so ji izhodišče neka dejstva, dogodki, osebe. V tem in samo v pesniški moči, s katero so zgodovinski podatki postavljeni v zgodjo sredino življenja, je ves njegov čar in vsa njegova vrednost. Vse, kar je v zgodovinskem gradivu fragmentarno, je tu združeno v celoto, kar mrtvo, je oživljeno, kar nejasno in zamotano, je pojasnjeno in razpleteno, kar je izgubilo prvotno moč osebnega in resničnega je spet zasiljalo v svoji življenjski vsebini. Umiljivo je, da tu ne gre za neko arhitektonski kar moč verno rekonstrukcijo stavbe, ki je zanjo ostal samo tloris. Tudi če bi bili imeli še toliko opisov, bi bila rekonstrukcija težko v vsem dosegla prvotno stavbo. Še najmanj je rekonstrukcija mogoča v epični obnovitvi življenja nekaterih oseb, časov in

biološke strasti in nazorov razodeva možnost romantično noto (najsi je pisatelj ni hotel) in odraža v navidezno hladni objektivnosti vso vročo duševnost Flauberta in v svojem slogu vse pisateljevo osebni značaj.

Umevanje preteklosti, zlasti če je gledana kot celota, je po bistveni nujnosti tem bolj subjektivno, čim bolj je zgodovinsko ogrodje izpolnjeno s prividi resničnega življenja. Osebnost je izbira ki jo opravlja avtor, osebnost luč, s katero osvetljuje preteklost, osebnost so največkrat pogledi in značaj zgodovinskih oseb, v vzmeti njihovih dejanj, v brezna njihovih strasti. Preteklost je vedno podobna mrliču, ki leži pred nami in čigar poteze so nam lahko dobro znane, toda kaj je ta mrtva snov brez gibanja, brez življenjskega diha, brez utripa srca in prebelske misli, brez pogledov duše skozi okno živih oči? Galvanizirajte mrtvaka, pa se bo zganil; toda to ne bo več življenje, čudež življenja, vendar novega in svojega življenja, daje kadavru preteklosti samo umetniško fantazijo. Problem znanstvene resnice je v zgodovinskih romanih enak problemu znanosti in življenjske stvarnosti v pesništvu vohče: samo umetniško doživljena resnica je tista, ki v tem svetu kaj šteje, vsi poskusi »dokumentacije«, objektivnosti in drugih takih reči pa so umetniško delo samo izpridili, če se niso razgubili v pravi fantazijsko-kreativni snovi, ki sestavlja tudi najbolj realistična dela. Samo od moči, trpežnosti in dognanosti te snovi je odvisna usoda, učinek in dolgoživost teh stvaritev v svetu umetniških vrednot.

V splošnem bi lahko po vsem tem prišli k sklepu, da doszta zgodovinski roman pri zahtevnejših čitateljih svoj polni namen samo tedaj, če je umetniško mojstrska stvaritev. Literarno-znanstveni poltani za so neke vrste pošufabrikati, pred katerimi bomo dali prednost resničnim, dobro spisanim zgodovinskim monografijam.

